

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ**

**ФАКУЛЬТЕТ ПСИХОЛОГІЇ І СОЦІОЛОГІЇ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ І СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ**

**СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ
СОЦІАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ
В РІЗНИХ СОЦІАЛЬНИХ ІНСТИТУЦІЯХ**

**МАТЕРІАЛИ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
20 ЛИСТОПАДА 2020 РОКУ**

ХАРКІВ – 2020

УДК 37.015.31:316.42
ББК 74.60
С91

Затверджено редакційно-видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди (протокол № 7 від 19.11.2020 р.).

Сучасні реалії та перспективи соціального виховання особистості в різних соціальних інституціях: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Харків, 20 листопада 2020 р. / за ред. М.П. Васильєвої. Харків: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2020. 125 с.

Збірка містить матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої сучасним проблемам професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної галузі, реаліям і тенденціям розвитку професійної діяльності фахівців соціальних інституцій з вирішення актуальних проблем соціальної роботи.

Матеріали представляють інтерес для науковців і практиків у галузі соціальної і соціально-педагогічної діяльності, науковців-початківців (здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів спеціальності «Соціальна робота») й практиків – фахівців соціальних інституцій.

© Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, 2020.
© Кафедра соціальної роботи і соціальної педагогіки, 2020.
© Васильєва М.П., 2020.

Буйницька М.М. ЗДАТНІСТЬ ДО САМОМЕНЕДЖМЕНТУ ЯК ВАЖЛИВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	36
Буркова М.В. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО ФОРМУВАННЯ СІМЕЙНИХ ЦІННОСТЕЙ У СТАРШОКЛАСНИКІВ – ВИХОВАНЦІВ ІНТЕРНАТНОГО ЗАКЛАДУ.....	38
Ван Юйхун СОЦІАЛЬНА РОЛЬ МУЗИКИ ПІД ЧАС ПАНДЕМІЇ COVID-19.....	43
Владимиров Д.І. ЗМІСТ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО ПРОФОРІЄНТАЦІЙНОЇ РОБОТИ ЗІ СТАРШОКЛАСНИКАМИ ЗАСОБАМИ АНІМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	44
Галас Т.В. ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ТЕХНОЛОГІЇ АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ ДО ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА.....	47
Герасименко А.Ю. ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО КОРЕКЦІЇ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ У ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	50
Гольфельд Т.Г. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ БАГАТОДІТНИХ СІМЕЙ У ЦЕНТРАХ СОЦІАЛЬНИХ СЛУЖБ.....	54
Дерев'янюк Г.О. ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА З ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ ПІДЛІТКІВ У ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	57
Довбня О.В. ПРОГРАМА СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З ПРОФІЛАКТИКИ БУЛІНГУ СЕРЕД МОЛОДШИХ ПІДЛІТКІВ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	61
Комишан Т.О. КОМПЛЕКС ЗАСОБІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО РОБОТИ З СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ДО УМОВ ЗДО.....	64
Куряча С.В. ВИМІРЮВАННЯ РІВНЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ ГАЛУЗІ ДО ПРОФІЛАКТИКИ БУЛІНГУ СЕРЕД ПІДЛІТКІВ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	67
Літвиненко Ю.С. ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ ГАЛУЗІ ДО ПРОФІЛАКТИКИ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ.....	73
Ліщина Ю.А. ГОТОВНІСТЬ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ ГАЛУЗІ ДО ПРОФОРІЄНТАЦІЙНОЇ РОБОТИ З УЧНЯМИ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	78
Павлюченко С.Ю. АНАЛІЗ ДОСВІДУ ПРОФІЛАКТИКИ ВЖИВАННЯ НАРКОТИЧНИХ РЕЧОВИН ПІДЛІТКАМИ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	81

Гольфельд Т.Г.
здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня
Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ БАГАТОДІТНИХ СІМЕЙ У ЦЕНТРАХ СОЦІАЛЬНИХ СЛУЖБ

Науковий керівник - кандидат педагогічних наук, доцент Василенко О.М.

Анотація. У статті розглянуто питання підготовки майбутніх соціальних працівників до соціально-педагогічного супроводу багатодітних сімей в центрах соціальних служб. Розкрито суть поняття навчально-методичного забезпечення, розроблено лекційні, семінарські заняття, виховні заходи, спрямовані на підготовку майбутніх соціальних працівників до соціально-педагогічного супроводу багатодітних сімей в центрах соціальних служб.

Ключові слова: підготовка, лекція, семінар, соціальний працівник, супровід, багатодітна сім'я, центр соціальних служб.

Golfeld T.G. Educational and Methodological Support of Training of Future Social Workers for Social and Pedagogical Support of Large Families in Social Service Centers

Annotation. The article discusses the issues of training future social workers for social and pedagogical support of large families in the centers of social services. The essence of the concept of educational and methodological support is revealed, lectures, seminars, educational activities aimed at preparing future social workers for social and pedagogical support of large families in centers of social services have been developed.

Keywords: preparation, lecture, seminar, social worker, support, large family, center of social services.

Постановка проблеми. Професійна підготовка майбутніх соціальних працівників є необхідною передумовою їх становлення як професіонала, соціально компетентних, психологічно зрілих особистостей, що володіють високою фаховою майстерністю, сучасним світоглядом, потребою розширювати і поглиблювати власну компетентність. Підготовка соціального працівника до роботи з сім'ями в центрах соціальних служб визначається засвоєнням системи знань, формування професійних умінь і навичок, що забезпечує усвідомлення соціально-педагогічного супроводу багатодітних сімей в центрах соціальних служб.

Аналіз останніх досліджень. Аналіз наукових досліджень (О. Безпалько, О. Василенко, М. Васильєвої, І. Зверєвої, А. Капської, Н. Кабусь, В. Костіної, Л. Міщик, І. Романової, І. Шеплякової, С. Харченка), присвячених проблемам підготовки соціальних працівників, засвідчив, що теорія і практика вищої освіти накопичено значний досвід, який може стати основою в підготовці кваліфікованого фахівця в роботі з сім'єю [1, 2, 3, 4, 5, 6, 7].

Проблемам професійної підготовки до роботи із сім'ями присвячено наукові дослідження В. Бочарова, Ю. Галагузова, В. Єфименко, Н. Клушина, С. Комова, І. Трубавіної, Ф. Тугуз [8].

Разом з тим в дослідженнях, присвячених розробці теоретичних основ й удосконаленню практики професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів до роботи з багатодітною сім'єю не розкривається навчально-методичний комплекс підготовки, що забезпечує соціально-педагогічний супровід багатодітної сім'ї в центрі соціальних служб.

Вищезазначене актуалізує необхідність розробки навчально-методичне забезпечення підготовки майбутніх соціальних працівників до соціально-педагогічного супроводу багатодітних сімей в центрах соціальних служб.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. У дослідженні Ф. Тугуз соціально-педагогічний супровід сім'ї визначається як особливий вид професійно-педагогічної діяльності майбутнього соціального педагога, орієнтований на надання педагогічної освіти, допомоги, захисту сім'ї в ситуації вирішення нею проблеми (або комплексу проблем: соціального, психологічного, педагогічного характеру) [8]. Автор досліджує формування готовності майбутнього соціального педагога до надання соціально-педагогічного супроводу сім'ї, під якою розуміє інтегративне, соціально-психологічне утворення особистості соціального педагога, яке в сукупності становить систему особистісних здібностей та якостей; теоретичних знань і операційно-діяльнісних умінь і навичок, що характеризують його загальну й професійну культуру, які в підсумку й забезпечують успішність педагогічної підтримки) [8].

Враховуючи наукове дослідження Т. Галкіної з підготовки соціального педагога до роботи в Центрах соціальної служби будемо розглядати структурно-змістовну характеристику професійної підготовки соціального педагога до соціально-педагогічного супроводу багатодітної сім'ї (три та більше дітей), яка визначена як складне інтегративне новоутворення особистості, що відображає єдність мотиваційно-ціннісної, когнітивної й операційно-діяльнісної сфер фахівця й така, що проявляється в його професійній активності, професійній толерантності [9].

Це потребує розробки навчально-методичного забезпечення підготовки майбутніх соціальних працівників до соціально-педагогічного супроводу багатодітних сімей в центрах соціальних служб.

Мета статті: розробити навчально-методичне забезпечення підготовки майбутніх соціальних працівників до соціально-педагогічного супроводу багатодітних сімей в центрах соціальних служб.

Виклад основного матеріалу. З метою дослідження процесу підготовки майбутніх соціальних педагогів до здійснення соціально-педагогічного супроводу багатодітних сімей в центрах соціальних служб на базі ХНПУ імені Г.С. Сковороди проведено аналіз навчально-методичного забезпечення, що розглянуто як сукупність документів, наукових, навчальних, методичних матеріалів, які описують зміст, встановлюють структуру (лекції, семінари, практичні заняття, спецкурси, виробнича практика, предмети за вибором курсові і кваліфікаційні роботи) визначають результат, регламентують перебіг навчального процесу (М. Васильєва, В. Костіна, І. Романова). Зміст навчально-методичного забезпечення з визначеної проблеми у Центрах соціальних служб відтворювати логіку, системність та поєднувати теоретичну, практичну та особистісну підготовку майбутнього фахівця до професійної діяльності.

На основі аналізу навчальних програм ХНПУ імені Г.С. Сковороди, КЗ ГПА, Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, Запорізького національного університету встановлено, що спеціальних дисциплін у циклі професійної підготовки бакалаврів не передбачено, але деякі аспекти соціально-педагогічного супроводу багатодітних сімей в центрах соціальних служб розглядаються в межах окремих дисциплін, а соціально-педагогічний супровід в Центрах соціальних служб представлено завданнями навчальної практики рівень «бакалавр» и виробничої практики рівень «магістр».

Так, в дисципліні «Соціально-педагогічна робота в закладах освіти» в темі «Напрями, форми та методи роботи соціального працівника з сім'єю» застосовуються дискусійні питання: «Чи потрібен соціально-педагогічний супровід дітей? Чи потрібен соціально-педагогічний супровід сім'ї? Як що да, то якими соціальними інституціями?». В навчальній дисципліні «Консультавання в соціальної роботи» в лекції «Основи сімейного консультавання» засобами групової роботи, визначаються проблеми виховання дітей різних типів сімей, на семінарському занятті «Сімейне консультавання», використовуючи технологію

самоорганізованого освітнього простору, розробляються напрями соціально-педагогічного супроводу сім'ї. Семінарське заняття в «Організації групової роботи з клієнтами» містить такі інтерактивні методи: самоорганізуючий освітній простір для виявлення методів сімейного консультування; проєктивний для розробки сімейної конференції.

Програма навчальної дисципліни «Педагогіка сімейного виховання» формує у студентів знань особливостей сімейного виховання, усвідомлення ролі батьків і родини у житті дітей, вивчення педагогічних проблем та перспектив розвитку сучасної сім'ї.

Аналіз практичної підготовки майбутніх соціальних педагогів (навчальної, виробничої практик) показав що здобувачів освіти знайомлять з напрямками соціально-педагогічної роботи з різними типами сімей. Так, при виконанні завдань теми «Оволодіння прийомами виявлення соціально-педагогічного супроводу сімей» на базі Центра соціальних служб відпрацюють навички ведення особистих карток сім'ї, картки огляду клієнта, заповнення соціально-педагогічної схеми вивчення сім'ї, які є основою для соціально-педагогічного супроводу сім'ї; в темі «Ознайомлення з основами інспектування сім'ї та надання соціальної допомоги» заплановано: проведення разом с працівниками Центра соціальних служб супроводу сім'ї, її консультування.

Отже, як показує аналіз навчальних програм, забезпечення підготовки майбутніх соціальних працівників до соціально-педагогічного супроводу багатодітних сімей в центрах соціальних служб суттєво залежить від форм, методів навчання: лекції, семінари, практичні заняття, спецкурси, виробнича практика, предмети за вибором курсові і кваліфікаційні роботи. Комплекс засобів забезпечення підготовки майбутніх соціальних працівників до соціально-педагогічного супроводу багатодітних сімей в центрах соціальних служб визначено як сукупність матеріальних об'єктів, різноманітних видів діяльності, які використовуються у навчальному процесі як інструменти набуття та засвоєння необхідних компетентностей фахівця щодо особливості підготовки майбутніх соціальних працівників до соціально-педагогічного супроводу багатодітних сімей в центрах соціальних служб.

З метою удосконалення навчально-методичного забезпечення з підготовки соціально-педагогічного супроводу багатодітних сімей в Центрах соціальних служб було розроблено форми та засоби. Так було доповнено лекційні та семінарські заняття щодо особливостей роботи соціального педагога з соціально-педагогічного супроводу сім'ї: напрями, складові; проведення практичних занять, на яких студенти матимуть змогу удосконалювати свої навички, застосовувати теоретичні знання у практичній діяльності соціально-педагогічного супроводу сім'ї. Було розроблено зміст семінарів з тем «Сутність соціального супроводу як виду соціальної роботи», «Алгоритм соціальної роботи з сім'єю», «Проблеми та потреби сімей, які потребують соціальної допомоги»; зміст лекцій «Напрями виховання дитини в сім'ї», «Напрями роботи соціального педагога в Центрах соціальних служб», «Відповідальне батьківство». Також для мотивації здобувачів освіти до професійної діяльності в поза аудиторній діяльності їх було залучено до наукової конференції, конкурсів з професійної діяльності. Для виявлення рівня готовності майбутніх соціальних працівників до соціально-педагогічного супроводу багатодітних сімей в центрах соціальних служб було проведено анкетування та тестування зі студентами на тему «Соціально-педагогічний захист дитинства», «Форми роботи з багатодітною сім'єю».

Висновки. Таким чином, аналіз наукової літератури, навчальних програм дозволив розглядати навчально-методичне забезпечення як сукупність документів, наукових, навчальних, методичних матеріалів, які описують зміст, встановлюють структуру (лекції, семінари, практичні заняття, спецкурси, виробнича практика, предмети за вибором курсові і кваліфікаційні роботи) визначають результат, регламентують перебіг навчального процесу. Для формування мотивації студентів було розроблено комплекс засобів підготовки до соціально-педагогічного супроводу багатодітних сімей в центрах соціальних служб, який склали: лекційні заняття «Сутність соціального супроводу як виду соціальної роботи», «Алгоритм соціальної роботи з сім'єю», «Проблеми та потреби сімей, які потребують

соціальної допомоги», семінарські заняття «Напрями виховання дитини в сім'ї», «Напрями роботи соціального педагога в Центрах соціальних служб», «Відповідальне батьківство». Розроблений комплекс заходів було експериментально перевірено під час спеціально організованої роботи.

Перспективи подальших розвідок. Розроблений комплекс навчально-методичних засобів потребує експериментального дослідження та перевірки його ефективності.

Список використаних джерел

1. Костина В.В. Професійна підготовка майбутніх соціальних працівників до роботи в інклюзивному освітньому середовищі. *Матеріали V Міжнародного конгресу зі спеціальної педагогіки, психології та реабілітації (м. Київ, 10 квітня 2018 р.)*. Київ, 2019. 45 с.
2. Васильєва М. П., Подберезський М. К. Підготовка соціальних працівників відповідно до сучасних вимог соціально-педагогічного напрямку професійної діяльності Інновації в підготовці та професійній діяльності. *Матеріали науково-практичної конференції (м.Харків, 24 листопада 2015р.)*. Харків, 2015. С. 4-13.
3. Кабусь Н. Д. Професійно-творчий розвиток майбутнього соціального педагога в процесі навчання у вищій школі *Розвиток творчого потенціалу майбутнього фахівця : монографія*. Херсон, 2014. С. 334–373
4. Шеплякова І. О. Проблема формирования профессионально-ценностных ориентаций будущего специалиста социальной работы Материалы конференции: Иновационные процессы на производстве и в образовании : проблемы, перспективы и тенденции. *Вестник Красноярского государственного университета, Первоуральск, 2011. с. 157-162*
5. Капська А. Й. Соціальна педагогіка. 5-те вид. перероб. та доп. Підручник. К.: Центр учбової літератури, 2011. 488 с.
6. Харченко С. Я. Методология и методы социально-педагогических исследований: науч., учеб.-метод. пособие для студентов, магистрантов, аспирантов и специалистов в области воспитания и образования, соц. педагогов и соц. работников , Луганск, 2001. 216 с.
7. Василенко О.М. Підготовка майбутніх соціальних працівників до консультативної діяльності сім'ї. *Інноваційна педагогіка*. Одеса, 2019. №16. Т.2. с. 79-83
8. Тугуз Ф. А. Формирование готовности будущих социальных педагогов к оказанию социально-педагогической поддержке молодой семье : автореф. дис. на соиск. учен. степ. канд. пед. наук . Майкоп, 2007. 23 с.
9. Галкина Т. Э. Профессиональная подготовка социального педагога в вузе к работе с семьей : автореф. дис. на соиск. учен. степ. канд. пед. наук : Москва., 2006. 18 с.

Дерев'яно Г.О.

здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня
Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА З ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ ПІДЛІТКІВ У ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Єсіна Н.О.

Анотація. У статті висвітлена підготовка здобувачів вищої освіти до формування здорового способу життя підлітків у закладі загальної середньої освіти, яка складається з: лекційних, семінарських занять, соціально-виховних заходів, наукових робіт, проблемних ситуацій; проаналізовані існуючі форми та методи роботи майбутнього соціального педагога з формування здорового способу життя підлітків; розглянуто метод тренування, що включає